

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

Jūsų rankose esantis leidinys išleistas vykdant projektą „Skaidrūs rinkimai“ (projekto kodas Nr.10.1.2-ESFA-V-916-01-0017), pateiktą pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ 10.1.2-ESFA-V-916 priemonę „Nacionalinių kovos su korupcija priemonių įgyvendinimas“, kurį inicijavo ir vykdo Vyriausioji rinkimų komisija.

Šiuo projektu siekiama didinti išsamios informacijos apie rinkimus ir balsavimo tvarką, dalyvavimo rinkimuose ir aukų skyrimo politinės kampanijos dalyviams sklaidą visuomenei jai priimtinais komunikacijos kanalais ir visus pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus galimus visuomenei atverti rinkimų duomenis.

Leidinys skirtas visiems rinkimais besidomintiems asmenims.

„SKAIDRŪS RINKIMAI“
Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0017

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

TURINYS

5	Vyriausioji rinkimų komisija
6	Seimo rinkimai
12	Prezidento rinkimai
14	Rinkimai į Europos Parlamentą
18	Savivaldybių tarybų rinkimai
24	Referendumas
28	Balsavimo būdai rinkimuose ir referendumuose
33	Piliečių įstatymų leidybos iniciatyva
35	Europos Sąjungos piliečių iniciatyva
37	Politinė reklama
38	Korupcijos prevencija
39	Atsakomybė už trukdymą pasinaudoti rinkimų teise
41	Projektas „Skaidrūs rinkimai“

VYRIAUSIOJI RINKIMŲ KOMISIJA

<https://www.vrk.lt/>

Vyriausioji rinkimų komisija (VRK) yra Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatyta nuolatinė aukščiausioji rinkimų ir referendumų organizavimo bei vykdymo valstybės institucija, kuri įstatymų nustatyta tvarka vykdo ir organizuoja Seimo, Prezidento ir savivaldybių tarybų rinkimus, rinkimus į Europos Parlamentą, taip pat referendumus.

- tarp Lietuvos Respublikos Seimo ir savivaldybių tarybų rinkimų atlikti šių institucijų mandatų komisijų funkcijas;
- įstatymų nustatyta tvarka ir formomis kontroliuoti politinių partijų ir politinių organizacijų, politinių kampanijų finansavimą;
- koordinuoti Europos Sąjungos piliečių iniciatyvų įgyvendinimą.

VRK sprendimus gali pakeisti tik ji pati arba įsigaliojęs teisimo sprendimas. Organizuojant rinkimus ar referendumą, valstybės valdžios ir valdymo institucijoms, Seimo nariams ir kitiems pareigūnams, partijoms, politinėms ir visuomeninėms organizacijoms ar piliečiams draudžiama kištis į VRK veiklą.

Konkreči VRK sudarymo ir keitimo tvarka, pagrindinės jos funkcijos ir veiklos kryptys nustatytos Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatyme.

VRK UŽDAVINIAI:

- organizuoti ir vykdyti Lietuvos Respublikos Seimo, Respublikos Prezidento, savivaldybių tarybų rinkimus, rinkimus į Europos Parlamentą ir referendumus;
- užtikrinti, kad rinkimai ir referendumai vyktų remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir įstatymuose įtvirtintais demokratinių rinkimų principais;
- garantuoti vienodą rinkimų ir Referendumo įstatymų taikymą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje;

SEIMO RINKIMAI

Seimo nariai renkami 4 metams daugiamandatėje ir vienmandatėse rinkimų apygardose, remiantis visuotine ir lygia rinkimų teise, slaptu balsavimu tiesioginiuose mišrios sistemos rinkimuose.

KANDIDATAS

- Seimo nariu gali būti renkamas Lietuvos Respublikos pilietis, kuris nesusijęs priesaika ar pasižadėjimu su užsienio valstybe ir rinkimų dieną yra ne jaunesnis kaip 25 metų bei nuolat gyvena Lietuvoje.

- Nuolat gyvenančiu Lietuvos Respublikoje laikomas pilietis, kurio duomenys apie gyvenamąją vietą įrašyti Lietuvos Respublikos gyventojų registre, arba pilietis, kuris pagal Civilinį kodeksą pripažįstamas turinčiu nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje.

- Seimo nariais negali būti renkami asmenys, kurie, likus 65 dienoms iki rinkimų, yra nebaisę atlikti bausmės pagal teismo paskirtą nuosprendį, taip pat

asmenys, teismo pripažinti neveiksniais arba nepakaltinamais.

- Seimo nariais negali būti renkami teisėjai, kol eina šias pareigas, taip pat asmenys, rinkimų dieną atliekantys privalomąją karo arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, taip pat likus 65 dienoms iki rinkimų neišėję į atsargą profesinės karo tarnybos kariai arba statutinės institucijos ir įstaigos pareigūnai ar asmenys, kurie pagal specialius įstatymus ar statutus negali dalyvauti politinių partijų veikloje.

- Seimo nariu negali būti renkamas asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą, jeigu nuo sprendimo pašalinti iš užimamų pareigų ar panaikinti Seimo nario mandatą įsigaliojimo dienos nepraėjo 4 metai.

RINKĖJAS

Rinkimų teisę turi Lietuvos Respublikos piliečiai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų.

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

Rinkimuose nedalyvauja piliečiai, kuriuos teismas yra pripažinęs neveiksniais.

TERITORIJOS SUSKIRSTYMAS RINKIMAMS

Seimo rinkimams organizuoti ir vykdyti sudaroma 71 vienmandatė rinkimų apygarda, atsižvelgiant į rinkėjų skaičių rinkimų apygardoje, Lietuvos Respublikos teritorijos suskirstymą į vienmandates rinkimų apygardas per ankstesnius Seimo rinkimus ir administracinį teritorijos padalijimą.

Rinkimų apygarda sudaroma iš bendrą ribą turinčių rinkimų apylinkių. Rinkėjų skaičius apygardoje turi būti nuo 0,9 iki 1,1 vidutinio rinkėjų visose vienmandatėse rinkimų apygardose skaičiaus.

Kitose valstybėse esantys Lietuvos Respublikos piliečiai įrašomi į tos vienmandatės rinkimų apygardos, kurios teritorijoje yra Lietuvos Respublikos Seimas, rinkėjų sąrašą.

Tačiau jei paskutiniuose rinkimuose dalyvavusių ir Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse bei konsulinėse įstaigose balsavusių užsienyje

esančių rinkėjų skaičius, kuris nustatomas iki Seimo rinkimų likus 1 metams, yra didesnis negu 0,9 vidutinio rinkėjų visose vienmandatėse rinkimų apygardose skaičiaus, sudaroma Pasaulio lietuvių vienmandatė rinkimų apygarda ir kitose valstybėse esantys Lietuvos Respublikos piliečiai įrašomi į Pasaulio lietuvių vienmandatės rinkimų apygardos rinkėjų sąrašą.

Taip pat sudaroma viena daugiamandatė rinkimų apygarda, kurioje balsuoja visi rinkimų teisę turintys Lietuvos Respublikos piliečiai. Šioje apygardoje pagal proporcinę rinkimų sistemą renkama 70 Seimo narių.

RINKĖJO KALENDORIUS

Eiliniai Seimo rinkimai rengiami Seimo narių įgaliojimų pabaigos metais spalio mėnesio antrą sekmadienį. Juos skelbia Respublikos Prezidentas ne vėliau kaip likus 6 mėnesiams iki Seimo narių įgaliojimų pabaigos. Jeigu, likus 4 mėnesiams iki Seimo narių įgaliojimų pabaigos, Respublikos Prezidentas nėra paskelbęs eilinių Seimo rinkimų, juos rengia VRK.

Iki rinkimų likus ne mažiau kaip 210 dienų, VRK nustato ir, **likus ne mažiau kaip 180 dienų** iki rinkimų, savo interneto svetainėje skelbia rinkimų apygardas

sudarančių rinkimų apylinkių sąrašą, jų balsavimo būstinių adresus ir telefonus, apygardos rinkėjų skaičių, apygardų rinkimų komisijų adresus ir telefonus.

Likus ne mažiau kaip 25 dienoms iki rinkimų, apylinkės rinkimų komisija, Lietuvos Respublikos diplomatinė atstovybė ir konsulinė įstaiga sudaro sąlygas rinkėjams susipažinti su rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašu. Rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašo priedo duomenys teikiami rinkėjams tik apie juos pačius.

RINKIMŲ REZULTATŲ NUSTATYMAS

Rinkimams į Seimą kiekvienam rinkėjui pateikiami du biuleteniai: vienas – balsuoti dėl kandidato konkrečioje vienmandatėje rinkimų apygardoje, kitas – dėl kandidatų sąrašo daugiamandatėje rinkimų apygardoje.

Vienmandatės rinkimų apygardos biuletenyje visi kandidatai į Seimo narius įrašomi pagal abėcėlę tokia pat plote ir to paties tipo šriftu. Biuletenyje nurodomas kiekvieno kandidato į Seimo narius vardas, pavardė ir jį iškėlusios partijos pavadinimas arba nurodoma „Išsikėlė pats“.

Daugiamandatės rinkimų apygardos rinkimų biuletenyje visi kandidatų sąrašai įrašomi pagal jiems suteiktus rinkimų numerius jų didėjimo tvarka tokia pat plote ir to paties tipo šriftu. Šrifto dydis parenkamas toks, kad geriausiai būtų užpildyti įrašui skirtą plotą. Biuletenyje įrašomas partijos, koalicijos pavadinimas (nurodytas jos pareiškiniuose dokumentuose). Po partijos pavadinimo skliausteliuose įrašomi jos vadovo vardas ir pavardė, o po koalicijos pavadinimo skliausteliuose įrašomi ją sudarančių partijų pavadinimai.

Partijos pageidavimu greta jos pavadinimo gali būti pateiktas įstatymų nustatyta tvarka įregistruotos šios partijos emblemos (ženklo) nespalvotas atvaizdas. Šiuo atveju kartu su pareiškiniais dokumentais VRK pateikiamas šios emblemos (ženklo) pavyzdys. Visų partijų, koalicijų sąrašai (kandidatų vardai ir pavardės) išdalijami rinkėjams VRK nustatyta tvarka ir pateikiami kiekvienoje balsavimo kabinoje.

Antroje daugiamandatės rinkimų apygardos biuletenio dalyje yra penki specialūs laukeliai, kuriuose rinkėjas balsuodamas įrašo pasirinktų kandidatų iš tos partijos, už kurią balsavo, rinkimų numerius.

Laivuose rinkimų biuleteniai

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

spausdinami pagal VRK radiogramą perduotą aprašymą. Laivuose daugiamandatės rinkimų apygardos rinkimų biuletenyje kandidatų pavardės nenurodomos ir vieta pareikšti rinkėjo nuomonei apie kandidatus neišskiriama.

Rinkimų rezultatus nustato VRK po to, kai išnagrinėja visus skundus ir nustato visus rinkimų rezultatus apygardose, taip pat ir rinkėjų, balsavusių užsienyje ir laivuose, balsus.

Vienmandatėje rinkimų apygardoje išrinktu laikomas kandidatas, jeigu rinkimuose dalyvavo ne mažiau kaip 40 procentų į tos rinkimų apygardos rinkėjų sąrašus įrašytų rinkėjų ir tas kandidatas gavo daugiau kaip pusę rinkimuose dalyvavusių rinkėjų balsų. Jeigu rinkimuose dalyvavo mažiau kaip 40 procentų į tos rinkimų apygardos rinkėjų sąrašus įrašytų rinkėjų, išrinktu laikomas tas kandidatas, kuris gavo daugiausia, bet ne mažiau kaip vieną penktadalį visų į tos rinkimų apygardos rinkėjų sąrašus įrašytų rinkėjų balsų.

Jeigu rinkimuose dalyvavo vienas arba du kandidatai ir pagal aukščiau išdėstytas sąlygas Seimo narys nebuvo išrinktas, rinkimai laikomi neįvykusiais ir rengiami pakartotiniai rinkimai.

Jeigu rinkimuose dalyvavo dau-

giau kaip du kandidatai ir pagal aukščiau išdėstytas sąlygas Seimo narys nebuvo išrinktas, po 2 savaitių nuo rinkimų dienos rengiamas pakartotinis balsavimas, kuriame dalyvauja du kandidatai, gavę daugiausia balsų.

Pakartotinio balsavimo datą VRK paskelbia kartu su rinkimų rezultatais. Per pakartotinį balsavimą išrinktu laikomas kandidatas, gavęs daugiau balsų, neatsižvelgiant į rinkimuose dalyvavusių rinkėjų skaičių. Jei abu kandidatai gavo vienodą balsų skaičių, Seimo nariu tampa tas kandidatas, kuris pirmą kartą balsuojant buvo gavęs daugiau balsų. Jei abu kandidatai pirmą kartą balsuojant buvo gavę vienodą balsų skaičių, Seimo nariu tampa burtais.

Daugiamandatėje rinkimų apygardoje rinkimai laikomi įvykusiais, jeigu juose dalyvavo daugiau kaip vienas ketvirtadalis visų rinkėjų.

Partijos kandidatų sąrašas gali gauti Seimo narių mandatų (dalyvauja skirstant mandatus) tik tada, jeigu už jį balsavo ne mažiau kaip 5 procentai rinkimuose dalyvavusių rinkėjų.

Jungtinis kandidatų sąrašas arba jungtiniam kandidatų sąrašui prilygintas sąrašas gali gauti Seimo narių mandatų (dalyvau-

ja skirstant mandatus) tik tada, jeigu už jį balsavo ne mažiau kaip 7 procentai rinkimuose dalyvavusių rinkėjų.

Jeigu už sąrašus, dalyvaujančius skirstant mandatus, yra balsavę mažiau kaip 60 procentų visų rinkimuose dalyvavusių rinkėjų, teisę dalyvauti skirstant mandatus įgyja tas lig šiol skirstant mandatus nedalyvavęs sąrašas (sąrašai, jeigu už juos balsavo vienodas rinkėjų skaičius), už kurį balsavo daugiausia rinkėjų.

Tokiu pat būdu kandidatų sąrašų, turinčių teisę dalyvauti skirstant mandatus, skaičius didinamas ir toliau iki tokio jų skaičiaus, kada už kandidatų sąrašus, dalyvaujančius skirstant mandatus, yra balsavę ne mažiau kaip 60 procentų visų rinkimuose dalyvavusių rinkėjų.

Mandatai kandidatų sąrašams paskirstomi pagal tai, kiek balsų gavo kiekvienas jų taikant kvotų ir liekanų metodą.

Apskaičiuojama kvota – balsų skaičius, už kurį gaunamas 1 mandatas. Jis lygus rinkėjų balsų, kuriuos gavo sąrašai, dalyvaujantys skirstant mandatus, sumai, padalytai iš 70. Jei dalijant gaunama liekana, dalmuo padidinamas vienetu.

Už kiekvieną sąrašą paduotų

balsų skaičius dalijamas iš kvotos. Gautas sveikasis dalmuo yra mandatų skaičius, tenkantis kiekvienam sąrašui pagal kvotą, o šio dalijimo liekanos naudojamos paskirstyti likusius mandatus pagal liekanas.

Dėl to visų sąrašų pavadinimai surašomi iš eilės, kurioje po paskutiniojo toliau eina pirmasis pagal jiems atitekusias dalijimo liekanas, pradedant didžiausiąja.

Jeigu dviejų sąrašų liekanos yra lygios, pirmiau yra įrašomas tas sąrašas, kuris gavo daugiau rinkėjų balsų, o jeigu ir šie skaičiai lygūs, pirmiau įrašomas tas, kuris yra gavęs daugiau mandatų visose vienmandatėse apygardose.

Jeigu ir mandatų gauta po lygiai, pirmiau įrašomas sąrašas, kurio rinkimų numeris mažesnis. Nepadalyti kvotų metodu mandatai po vieną padalijami sąrašams pagal eilę, pradedant tuo sąrašu, kuris buvo įrašytas pirmasis. Jei kuriam nors sąrašui tenka didesnis mandatų skaičius, nei sąrašė yra kandidatų, tai šie mandatai padalijami kitiems sąrašams, tęsiant toliau jų dalijimą liekanų metodu.

Viename sąrašė kandidatai gauna mandatus ta eilės tvarka, kurią nustato VRK, nustčiusi kandidatų reitingą. Sąra-

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

še praleidžiami tie kandidatai, kurie buvo išrinkti vienmandatėse rinkimų apygardose. Jeigu partija, koalicija kartu su pareiškimais dokumentais įteikia prašymą, kad jų kandidatų reitingas nebūtų nustatomas, apie tai iš anksto pranešama rinkėjams, nurodoma rinkimų biuletenyje ir kandidatų reitingas neskaičiuojamas, o įregistruota kandidatų eilė sąrašė laikoma galutine.

Pakartotiniai rinkimai vyksta rinkimų apygardose, kuriose rinkimai neįvyko ar pripažinti negaliojančiais.

Pakartotiniai rinkimai rengiami ne vėliau kaip po pusės metų, o po neįvykusių pakartotinių rinkimų – ne vėliau kaip po metų.

Pakartotiniai rinkimai nerenjami, jeigu skelbtina pakartotinių rinkimų data patenka į laikotarpį, kai iki eilinių Seimo rinkimų datos, skaičiuojamos pagal Konstituciją, yra likę mažiau kaip 1 metai.

Jeigu Seimo nario, išrinkto vienmandatėje rinkimų apygardoje, įgaliojimai pripažįstami nutrūkusiais, Seime atsiranda laisva Seimo nario vieta, šioje rinkimų apygardoje organizuojami **nauji rinkimai**. Nauji rinkimai turi būti surengti ne vėliau kaip per

6 mėnesius.

Nauji rinkimai nerenjami, jeigu skelbtina naujų rinkimų data patenka į laikotarpį, kai iki eilinių Seimo rinkimų datos, skaičiuojamos pagal Konstituciją, yra likę mažiau kaip 1 metai. Konkrečią naujų rinkimų rengimo tvarką pagal įstatymo nustatytus reikalavimus ir terminus nustato VRK, atsižvelgdama į tai, kad nauji rinkimai rengiami vienoje iš vienmandačių rinkimų apygardų.

Jeigu Seimo nario, išrinkto daugiamandatėje rinkimų apygardoje, įgaliojimai pripažįstami nutrūkusiais, Seime atsiranda laisva Seimo nario vieta, rinkimų apygardoje Seimo nariu tampa kandidatų sąrašo, pagal kurį buvo išrinktas buvęs Seimo narys, pirmasis Seimo nario mandato negavęs kandidatas. Jeigu šiame kandidatų sąrašė Seimo nario mandatų negavusių kandidatų nėra, Seimo nario mandatas perduodamas kitam sąrašui pagal kandidatų sąrašų eilę, sudarytą po rinkimų mandatams paskirstyti liekanų metodu, tai yra tam sąrašui, kuris yra pirmasis po sąrašo, kuris paskutinis gavo mandatą pagal šią eilę. Seimo nariu tampa naujai mandatą gavusio sąrašo pirmasis Seimo nario mandato negavęs kandidatas.

PREZIDENTO RINKIMAI

Respublikos Prezidentą renka Lietuvos Respublikos piliečiai 5 metams.

Tas pats asmuo Respublikos Prezidentu gali būti renkamas ne daugiau kaip du kartus iš eilės.

KANDIDATAS

- Respublikos Prezidentu gali būti renkamas Lietuvos Respublikos pilietis pagal kilmę, ne mažiau kaip 3 pastaruosius metus gyvenęs Lietuvoje, jeigu jam iki rinkimų dienos yra suėję ne mažiau kaip 40 metų ir jeigu jis gali būti renkamas Lietuvos Respublikos Seimo nariu. Seimo nariu gali būti renkamas Lietuvos Respublikos pilietis, kuris nesusijęs priesaika ar pasizadėjimu su užsienio valstybe ir rinkimų dieną yra ne jaunesnis kaip 25 metų bei nuolat gyvena Lietuvoje.

- Nuolat gyvenančiu Lietuvos Respublikoje laikomas pilietis, kurio duomenys apie gyvenamąją vietą įrašyti Lietuvos Respublikos gyventojų registre,

arba pilietis, kuris pagal Civilinį kodeksą pripažįstamas turinčiu nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje.

- Respublikos Prezidentu negali būti renkamas šurkščiai pažeidęs Lietuvos Respublikos Konstituciją arba sulaužęs priesaiką asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš einamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą.

RINKĖJAS

Teisę rinkti Respublikos Prezidentą turi Lietuvos Respublikos piliečiai, kurie rinkimų dieną yra ne jaunesni kaip 18 metų.

Rinkimuose nedalyvauja Lietuvos Respublikos piliečiai, kuriuos teismas pripažino neveiksniais.

Bet kokie tiesioginiai arba netiesioginiai Lietuvos Respublikos piliečių rinkimų teisės apribojimai – dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, neįgalumo, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų – draudžiami.

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

TERITORIJOS
SUSKIRSTYMAS
RINKIMAMSRINKIMŲ REZULTATŲ
NUSTATYMAS

Atsižvelgiant į patogumą rinkėjams atvykti į balsavimo patalpas ir į rinkėjų skaičių, savivaldybių teritorijos dalijamos į rinkimų apylinkes.

Patvirtintų rinkimų apylinkių sąrašą, jo pakeitimus VRK skelbia savo interneto svetainėje. Rinkimų apylinkės teritorijoje turi gyventi ne daugiau kaip 5 000 rinkėjų.

RINKĖJO
KALENDORIUS

Rinkimų dienos datą oficialiai skelbia Lietuvos Respublikos Seimas.

Respublikos Prezidento eiliniai rinkimai vykdomi **paskutinį sekmadienį likus 2 mėnesiams iki Respublikos Prezidento kadencijos pabaigos.**

Likus ne mažiau kaip 25 dienoms iki rinkimų dienos, apylinkės rinkimų komisija, diplomatinė atstovybė ir konsulinė įstaiga sudaro sąlygas rinkėjams susipažinti su rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašu. Rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašo priedo duomenys teikiami rinkėjams tik apie juos pačius.

Išrinktu laikomas tas kandidatas į Respublikos Prezidentus, kuris pirmą kartą balsuojant ir dalyvaujant ne mažiau kaip pusė visų rinkėjų, surinko daugiau kaip pusę visų rinkimuose dalyvavusių rinkėjų balsų.

Jeigu rinkimuose dalyvavo mažiau kaip pusė visų rinkėjų, išrinktu laikomas tas kandidatas, kuris gavo daugiausia, bet ne mažiau kaip 1/3 visų rinkėjų balsų.

Jeigu pirmą kartą balsuojant Respublikos Prezidento rinkimuose nė vienas kandidatas nesurinko reikiamos balsų daugumos, ne vėliau kaip po 2 savaitių nuo balsavimo dienos, sekmadienį, rengiamas pakartotinis balsavimas dėl dviejų kandidatų, gavusių daugiausia balsų pirmą kartą balsuojant.

Pakartotinio balsavimo datą VRK paskelbia kartu su pirmojo balsavimo galutiniais rezultatais ne vėliau kaip per 7 dienas po balsavimo dienos. Per pakartotinį balsavimą išrinktu laikomas kandidatas, surinkęs daugiau balsų.

RINKIMAI Į EUROPOS PARLAMENTĄ

Lietuvos Respublikoje renkamų Europos Parlamento narių skaičius nustatomas Europos Sąjungos teisės aktais.

Šiuo metu Lietuvoje renkama 11 Europos Parlamento narių.

KANDIDATAS

- Lietuvos Respublikoje Europos Parlamento nariu gali būti renkamas Lietuvos Respublikos pilietis ar kitas nuolat gyvenantis Lietuvos Respublikoje Europos Sąjungos valstybės narės pilietis, kuris rinkimų dieną yra ne jaunesnis kaip 21 metų ir kuris nėra kandidatas į Europos Parlamentą kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje.

- Nuolat gyvenančiu Lietuvos Respublikoje laikomas Lietuvos Respublikos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės pilietis, kuris deklaravo gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje ir kurio duomenys apie gyvenamąją vietą Lietuvos Res-

publikoje įrašyti į Lietuvos Respublikos gyventojų registrą iki nustatytosios dienos.

- Būti kandidatu tuose pačiuose rinkimuose galima tik vienoje Europos Sąjungos valstybėje narėje.

- Europos Parlamento nariais negali būti renkami asmenys, kurie iki nustatytosios dienos nėra baigę atlikti bausmę pagal teismo nuosprendį arba kuriems iki nustatytosios dienos nėra pabaigęs teismo nustatytas priverčiamųjų medicinos priemonių taikymas, taip pat asmenys, teismo pripažinti neveiksniais.

- Europos Parlamento nariais negali būti renkami asmenys, rinkimų dieną atliekantys privalomąją karo arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, taip pat likus 65 dienoms iki rinkimų neišėję į atsargą profesinės karo tarnybos kariai arba statutinės institucijos ir įstaigos pareigūnai ar asmenys, kurie pagal specialius įstatymus ar statutus negali dalyvauti politinių partijų veikloje.

RINKĖJAS

Balsuoti rinkimuose į Europos Parlamentą turi teisę Lietuvos Respublikos piliečiai, taip pat nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikoje kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų.

Rinkimuose **nedalyvauja** asmenys, kuriuos teismas yra pripažinęs neveiksniais.

Balsuoti tuose pačiuose rinkimuose galima **tik vienoje** Europos Sąjungos valstybėje narėje. Rinkimams organizuoti ir vykdyti Lietuvos Respublikoje sudaroma viena daugiamandatė rinkimų apygarda, kurioje balsuoja visi rinkėjai ir renkamas Europos Sąjungos teisės aktais nustatytas Lietuvos Respublikoje renkamų Europos Parlamento narių skaičius.

Atsižvelgiant į patogumą rinkėjams atvykti į balsavimo patalpas ir į rinkėjų skaičių, savivaldybių teritorijos dalijamos į rinkimų apylinkes. Patvirtintų rinkimų apylinkių sąrašą, jo pakeitimus VRK skelbia savo interneto svetainėje. Rinkimų apylinkės teritorijoje turi gyventi ne daugiau kaip 5 000 rinkėjų.

RINKĖJO
KALENDORIUS

Rinkimai į Europos Parlamentą Lietuvos Respublikoje vyksta sekmadienį, kuris yra tuo pačiu laikotarpiu, kai visose Europos Sąjungos valstybėse narėse vyksta rinkimai į Europos Parlamentą.

Rinkimų datą skelbia Lietuvos Respublikos Seimas ne vėliau kaip likus 6 mėnesiams iki nurodyto laikotarpio sekmadienio. **Likus ne mažiau kaip 25 dienoms** iki rinkimų dienos, apylinkės rinkimų komisija, diplomatinė atstovybė ir konsulinė įstaiga sudaro sąlygas rinkėjams susipažinti su rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašu. Rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašo priedo duomenys teikiami rinkėjams tik apie juos pačius.

RINKIMŲ REZULTATŲ
NUSTATYMAS

Partijos ar visuomeninio rinkimų komiteto kandidatų sąrašas ar jungtinis kandidatų sąrašas gali gauti Europos Parlamento narių mandatų (dalyvauja skirstant mandatus) tik tuo atveju, jeigu už jį balsavo ne mažiau kaip 5 procentai rinkimuose dalyvavusių rinkėjų.

Jeigu už kandidatų sąrašus, dalyvaujančius skirstant mandatus, yra balsavę mažiau kaip 60 procentų visų rinkimuose dalyvavusių rinkėjų, teisę dalyvauti skirstant mandatus įgyja tas lig šiol skirstant mandatus nedalyvavęs kandidatų sąrašas (sąrašai, jeigu už juos balsavo vienas rinkėjų skaičius), už kurį balsavo daugiausia rinkėjų.

Tokiu būdu kandidatų sąrašų, turinčių teisę dalyvauti skirstant mandatus, skaičius didinamas iki tokio jų skaičiaus, kol už kandidatų sąrašus, dalyvaujančius skirstant mandatus, yra balsavę ne mažiau kaip 60 procentų visų rinkimuose dalyvavusių rinkėjų.

Mandatai kandidatų sąrašams paskirstomi pagal tai, kiek balsų gavo kiekvienas jų, taikant kvotų ir liekanų metodą.

Apskaičiuojama kvota – balsų skaičius, už kurį gaunamas 1 mandatas. Ji lygi rinkėjų balsų, kuriuos gavo sąrašai, dalyvaujantys skirstant mandatus, sumai, padalytai iš renkamų Europos Parlamento narių skaičiaus. Jeigu dalijant gaunama liekana, dalmuo padidinamas vienetu.

Už kiekvieną kandidatų sąrašą paduotų balsų skaičius dalija-

mas iš kvotos. Gautas sveikasis dalmuo yra mandatų skaičius, tenkantis kiekvienam sąrašui pagal kvotą, o šio dalijimo liekanos naudojamos likusiems mandatams paskirstyti pagal liekanas sąrašams, dalyvaujantiems skirstant mandatus.

Dėl to visų sąrašų, dalyvaujančių skirstant mandatus, pavadinimai surašomi iš eilės, kurioje po paskutiniojo toliau eina pirmasis pagal jiems atitekusias dalijimo liekanas, pradedant didžiausiąja.

Jeigu dviejų sąrašų liekanos yra lygios, pirmiau yra įrašomas tas sąrašas, kuris gavo daugiau rinkėjų balsų, o jeigu ir šie skaičiai lygūs, pirmiau įrašomas sąrašas su mažesniu rinkimų numeriu. Nepadalyti kvotų metodu mandatai po vieną padalijami sąrašams pagal eilę, pradedant tuo sąrašu, kuris buvo įrašytas pirmasis.

Jeigu kuriam nors sąrašui tektų didesnis mandatų skaičius, negu sąrašė yra kandidatų, tai šie mandatai padalijami kitiems sąrašams, tęsiant jų dalijimą liekanų metodu.

Viename sąrašė kandidatai gauna mandatus ta eilės tvarka, kuri sudaroma pagal rinkėjų paduotus pirmumo balsus, kai VRK suskaičiuoja kandidatų rinkiminį reitingą.

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

Jeigu visuomeninis rinkimų komitetas, partija, koalicija kartu su pareiškiniiais dokumentais įteikia prašymą, kad jų rinkiminis reitingas nebūtų nustatomas, apie tai iš anksto pranešama rinkėjams, nurodoma rinkimų biuletenyje ir kandidatų rinkiminis reitingas neskaiciuojamas, o įregistruota kandidatų eilė sąraše laikoma galutine.

Kandidatų rinkiminį reitingą skaičiuoja ir galutinę kandidatų eilę sąrašuose pagal rinkėjų pareikštą valią ir paduotus pirmumo balsus nustato VRK. Pirmiausia suskaiciuojama, kiek kiekvienas kandidatas gavo pirmumo balsų. Tuo atveju, kai kandidato pirmumo balsų suma yra didesnė už renkamų Europos Parlamento narių skaičių ar yra jam lygi, kandidato rinkiminis reitingas lygus šiai sumai, jeigu mažesnė, laikoma, kad kandidato rinkiminis reitingas lygus nuliui.

Galutinę kandidatų eilę kiekviename sąraše nustatoma pagal kiekvieno kandidato rinkiminį reitingą. Pirmesnis eilėje įrašomas kandidatas, kurio didesnis rinkiminis reitingas. Jeigu kandidatų rinkiminiai reitingai lygūs, pirmesnis įrašomas tas kandidatas, kurio rinkimų numeris ma-

žesnis. Galutinę kandidatų eilę sąraše skelbia VRK.

Jeigu Europos Parlamento nario įgaliojimai pripažinti nutūkusiais, Europos Parlamente atsiranda laisva Europos Parlamento nario vieta. Ją užima kandidatų sąrašo, pagal kurį buvo išrinktas buvęs Europos Parlamento narys, pirmasis Europos Parlamento nario mandato negavęs kandidatas.

Jeigu šiame kandidatų sąraše Europos Parlamento nario mandatų negavusių kandidatų nėra, Europos Parlamento nario mandatas perduodamas kitam sąrašui pagal kandidatų sąrašų eilę, sudarytą po rinkimų mandatams paskirstyti liekanų metodu, tai yra tam sąrašui, kuris yra pirmasis po sąrašo, kuris paskutinis gavo mandatą pagal šią eilę. Europos Parlamento nariu tampa naujai mandatą gavusio sąrašo pirmasis Europos Parlamento nario mandato negavęs kandidatas.

VRK sprendimą dėl Europos Parlamento nario mandato pripažinimo naujam Europos Parlamento nariui turi priimti ne vėliau kaip per 7 dienas po to, kai atsirado laisva Europos Parlamento nario vieta.

SAVIVALDYBIŲ TARYBŲ RINKIMAI

Savivaldybių tarybų nariai ir merai renkami 4 metams, remiantis visuotine ir lygia rinkimų teise, slapto balsavimu tiesioginiuose rinkimuose pagal mišrią rinkimų sistemą: savivaldybių tarybų nariai renkami pagal proporcinę rinkimų sistemą, o savivaldybės tarybos narys – meras – pagal mažoritarinę dviejų turų rinkimų sistemą.

KANDIDATAS

- Savivaldybės tarybos nariu gali būti renkamas nuolatinis šios savivaldybės gyventojas, kuriam rinkimų dieną yra sukakę 18 metų, o savivaldybės tarybos nariu – meru, – Lietuvos Respublikos pilietis, kuris gali būti renkamas šios savivaldybės tarybos nariu. Savivaldybės tarybos nariu gali būti renkamas asmuo, kuris savo gyvenamąją vietą pagal Lietuvos Respublikos teisės

aktus deklaravo šios savivaldybės teritorijoje likus ne mažiau kaip 90 dienų iki rinkimų dienos.

- Savivaldybės tarybos nariu negali būti renkamas asmuo, kuris likus 65 dienoms iki rinkimų yra nebaigęs atlikti bausmę pagal teismo nuosprendį, taip pat asmuo, teismo pripažintas neveiksniu. Savivaldybės tarybos nariu negali būti renkamas užsienio valstybės pilietis, kurio pasyvioji rinkimų teisė yra teismo apribota valstybėje, kurios pilietis jis yra.

- Savivaldybės tarybos nariu negali būti renkamas asmuo, kuris rinkimų dieną atlieka privalomąją karo arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, taip pat likus 65 dienoms iki rinkimų neišėjęs į atsargą ar pensiją profesinės karo tarnybos karys arba statutinės institucijos ir įstaigos pareigūnas, kuriam pagal specialius įstatymus ar statutus yra apribotas dalyvavimas politinėje veikloje.

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

RINKĖJAS

Teisę rinkti savivaldybės tarybos narius turi nuolatiniai šios savivaldybės gyventojai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų.

Savivaldybių tarybų rinkimuose nedalyvauja asmenys, kuriuos teismai yra pripažinęs neveiksniais.

TERITORIJOS
DALIJIMAS
RINKIMAMS

Atsižvelgiant į patogumą rinkėjams atvykti į balsavimo patalpas ir rinkėjų skaičių, savivaldybių teritorijos dalijamos į rinkimų apylinkes.

Savivaldybės teritorijos suskirstymą, kuris yra pastovus organizuojant ir vykdant įvairius rinkimus bei referendumus, į rinkimų apylinkes savivaldybės administracijos direktoriaus teikimu tvirtina ir prireikus keičia VRK.

Rinkimų apylinkės teritorijoje turi gyventi ne daugiau kaip 5 000 rinkėjų.

Viena savivaldybė sudaro vieną daugiamandatę rinkimų apygardą.

Pagal proporcinę rinkimų sistemą savivaldybėje (daugiamandatėje apygardoje) renkami šios savivaldybės tarybos nariai, o pagal absoliučios daugumos rinkimų sistemą vienmandatėje rinkimų apygardoje, kurią sudaro visa savivaldybė, renkamas šios savivaldybės tarybos narys – meras.

RINKĖJO
KALENDORIUS

Savivaldybių tarybų rinkimus skelbia Lietuvos Respublikos Seimas **ne vėliau kaip likus 5 mėnesiams iki savivaldybių tarybų narių įgaliojimų pabaigos.**

Jeigu likus 4 mėnesiams iki savivaldybių tarybų narių įgaliojimų pabaigos Seimas nepaskelbia rinkimų datos, rinkimai rengiami **paskutinį sekmadienį, nuo kurio iki savivaldybių tarybų narių įgaliojimų pabaigos lieka ne mažiau kaip mėnuo.**

Rinkimai rengiami **ne anksčiau kaip likus 2 mėnesiams ir ne vėliau kaip likus mėnesiui iki savivaldybių tarybų narių įgaliojimų pabaigos.**

VRK, **likus ne mažiau kaip 110 dienų iki rinkimų,** paskelbia renkamų savivaldybių tarybų narių skaičių, atsižvelgdama į kiekvienos savivaldybės gyventojų skaičių.

Likus ne mažiau kaip 25 dienoms iki rinkimų, apylinkės rinkimų komisija sudaro sąlygas rinkėjams susipažinti su rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašu. Duomenys teikiami rinkėjams tik apie juos pačius.

RINKIMŲ REZULTATŲ NUSTATYMAS

Daugiamandatėje rinkimų apygardoje išankstinius rinkimų rezultatus nustato savivaldybės rinkimų komisija po to, kai pasirašytas rinkimų apygardos balsų skaičiavimo protokolas.

Mandatai kandidatų sąrašams paskirstomi pagal tai, kiek rinkėjų paduotų mandato balsų gavo kiekvienas sąrašas, taikant kvotų ir liekanų metodą.

Kandidatų sąrašas gali gauti savivaldybės tarybos narių mandatų (dalyvauja skirstant mandatus) tik tuo atveju, jeigu už kandidatų sąrašą balsavo ne mažiau kaip 4 procentai, o už partijų jungtinį arba jam prilygintą kandidatų sąrašą – ne mažiau kaip 6 procentai rinkimuose dalyvavusių rinkėjų.

Jeigu už kandidatų sąrašus, dalyvaujančius skirstant mandatus, yra paduota mažiau kaip 60 procentų rinkėjų balsų,

teisę dalyvauti skirstant mandatus įgyja tas lig šiol skirstant mandatus nedalyvavęs sąrašas (sąrašai – jeigu už juos paduota vienodas rinkėjų balsų skaičius), už kurį yra paduota daugiausia rinkėjų balsų.

Tokiu pačiu būdu kandidatų sąrašų, turinčių teisę dalyvauti skirstant mandatus, skaičius didinamas iki tokio skaičiaus, kad už kandidatų sąrašus, dalyvaujančius skirstant mandatus, būtų paduota ne mažiau kaip 60 procentų rinkėjų balsų.

Apskaičiuojama mandatų skirstymo kvota. Ji lygi rinkėjų paduotų mandatų balsų, kuriuos gavo kandidatų sąrašai, dalyvaujantys skirstant mandatus, sumai, padalytai iš mandatų skaičiaus daugiamandatėje rinkimų apygardoje. Jeigu dalijant gaunama liekana, dalmuo padidinamas vienetu.

Už kiekvieną kandidatų sąrašą, dalyvaujantį paskirstant mandatus, paduotų balsų skaičius dalijamas iš mandatų skirstymo kvotos. Gautas sveikasis dalmuo yra mandatų skaičius, tenkantis kiekvienam kandidatų sąrašui pagal mandatų skirstymo kvotą, o dalijant gautos liekanos naudojamos likusiems mandatams (nepaskirstytiems kandidatų sąrašams) paskirstyti pagal liekanas. Dėl to visų kandidatų sąrašų pavadinimai surašomi iš

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

eilės, kurioje po paskutinio toliau eina pirmasis pagal jiems atitekusias dalijimo liekanas, pradedant didžiausiąja. Jeigu dviem kandidatų sąrašams tenkančios liekanos lygios, pirmiau įrašomas sąrašas, kurio rinkimų numeris mažesnis.

Nepadalyti dalijant kvotų metu mandatai po vieną padalijami kandidatų sąrašams pagal eilę, pradedant tuo kandidatų sąrašu, kuris buvo įrašytas pirmasis.

Jeigu kuriam nors kandidatų sąrašui tektų didesnis mandatų skaičius, negu sąrašė yra kandidatų, šie mandatai padalijami kitiems kandidatų sąrašams, tęsiant mandatų dalijimą liekanų metodu.

Sąrašė kandidatai į savivaldybės tarybos narius gauna mandatus pagal porinkiminę kandidatų sąrašų eilę. Tas kandidatas, kuris gavo mandatą vienmandatėje rinkimų apygardoje, daugiamandatės rinkimų apygardos kandidatų sąrašė yra praleidžiamas.

Vienmandatėje rinkimų apygardoje išankstinius rinkimų rezultatus taip pat nustato savivaldybės rinkimų komisija po to, kai pasirašytas vienmandatės rinkimų apygardos balsų skaičiavimo protokolas.

Vienmandatėje rinkimų apygardoje išrinktu laikomas tas kandidatas į savivaldybės tarybos narius – merus, kuris pirmą kartą balsuojant gavo daugiau kaip pusę rinkimuose dalyvavusių rinkėjų balsų, jeigu rinkimuose dalyvavo ne mažiau kaip 40 procentų į tos rinkimų apygardos rinkėjų sąrašus įrašytų rinkėjų.

Jeigu rinkimuose dalyvavo mažiau kaip 40 procentų į tos rinkimų apygardos rinkėjų sąrašus įrašytų rinkėjų, išrinktu laikomas tas kandidatas, kuris gavo daugiausia, bet ne mažiau kaip 1/5 visų į tos rinkimų apygardos rinkėjų sąrašus įrašytų rinkėjų balsų. Jeigu pirmą kartą balsuojant mero rinkimuose nė vienas kandidatas nesurinko reikiamos balsų daugumos, ne vėliau kaip po 2 savaičių nuo balsavimo dienos Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo nustatyta tvarka rengiamas pakartotinis balsavimas dėl dviejų kandidatų į merus, gavusių daugiausia balsų pirmą kartą balsuojant.

Pakartotinio balsavimo datą VRK paskelbia kartu su pirmojo balsavimo galutiniais rezultatais. Per pakartotinį balsavimą išrinktu laikomas kandidatas į merus, surinkęs daugiau balsų.

Galutinius rinkimų rezultatus, išnagrinėjusi visus skundus ir nustačiusi visus rinkimų rezultatus konkrečioje rinkimų apygardoje, tvirtina VRK ne vėliau kaip per 7 dienas po rinkimų ir rinkimų rezultatus paskelbia VRK interneto svetainėje.

Tų savivaldybių rinkimų komisijų sprendimus, dėl kurių per 3 dienas po rinkimų nėra gauta nė vieno atstovo rinkimams skundo dėl Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo pažeidimo, turėjusio esminės įtakos rinkimų rezultatams, VRK tvirtina be svarstymo. Savivaldybės rinkimų komisija po to, kai VRK patvirtina jos sprendimą dėl galutinių rinkimų rezultatų patvirtinimo, ne vėliau kaip per 2 dienas po sprendimo patvirtinimo paskelbia savivaldybės tarybos rinkimų rezultatus.

Jeigu VRK pakeičia savivaldybės rinkimų komisijos sprendimą arba priima sprendimą dėl nebesančio savivaldybės tarybos nario vietos, rinkimų rezultatus skelbia VRK.

Savivaldybės tarybos narių pažymėjimus VRK pradeda išduoti ne anksčiau kaip po 7 dienų ir baigia išduoti ne vėliau kaip po 10 dienų po rinkimų rezultatų ar atitinkamo sprendimo paskelbimo.

Pakartotiniai rinkimai į savival-

dybės tarybą rengiami rinkimų apygardoje, kurioje rinkimai į savivaldybės tarybą Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo nustatyta tvarka pripažinti negaliojančiais.

Pakartotiniai rinkimai rengiami ne vėliau kaip po 3 mėnesių po to, kai rinkimai pripažinti negaliojančiais. VRK taip pat priima sprendimą dėl savivaldybės rinkimų komisijos įgaliotųjų rengti pakartotinius rinkimus pratęsimo, šios komisijos sudėties pakeitimo arba komisijos sudarymo iš naujo. Toliau pakartotiniai rinkimai vykdomi Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo nustatyta tvarka.

Jeigu VRK pakartotinių rinkimų į savivaldybės tarybą rezultatus pripažįsta negaliojančiais, Seimas svarsto Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto teikimą dėl tiesioginio valdymo savivaldybėje įvedimo ir nustato naujų rinkimų į savivaldybės tarybą datą.

Vienmandatėje rinkimų apygardoje atsiradusiai laisvai savivaldybės tarybos nario – mero – vietai užimti rengiami nauji rinkimai. Nauji rinkimai turi būti surengti ne vėliau kaip per 6 mėnesius.

Rinkimai nerengiami, jeigu skelbtina naujų rinkimų data patenka į laikotarpį, kai iki ei-

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

linių savivaldybių tarybų rinkimų datos, skaičiuojamos pagal Konstituciją, yra likę mažiau kaip 1 metai. Konkrečią naujų rinkimų rengimo tvarką ir terminus nustato VRK, atsižvelgdama į tai, kad nauji rinkimai rengiami vienoje iš vienmandačių rinkimų apygardų.

Jeigu savivaldybės tarybos nario įgaliojimai nutrūksta nesuėjus terminui įstatyme nustatytais pagrindais arba savivaldybės tarybos narys netenka mandato, savivaldybės taryboje atsiranda laisva savivaldybės tarybos nario vieta.

Savivaldybės tarybos nariu, išrinktu daugiamandatėje rinkimų apygardoje, tampa porinkiminiame kandidatų sąraše, pagal kurį buvo išrinktas savivaldybės tarybos narys, po jo esantis pirmasis savivaldybės tarybos nario mandato negavęs kandidatas.

Porinkiminiame kandidatų są-

rašė esantis kandidatas į atsidariusią laisvą savivaldybės tarybos nario vietą, apsisprendęs atsisakyti savivaldybės tarybos nario mandato, asmeniškai ne vėliau kaip per 15 dienų VRK turi pateikti prašymą atsisakyti savivaldybės tarybos nario mandato arba šį prašymą pasirašyti kvalifikuotu elektroniniu parašu ar patvirtinęs notarine tvarka išsiųsti.

Jeigu kandidatų sąrašė nėra kandidatų, galinčių užimti laisvą savivaldybės tarybos nario vietą, savivaldybės tarybos nario mandatas perduodamas kitam sąrašui pagal kandidatų sąrašų eilę, sudarytą po rinkimų mandatams paskirstyti liekanų metodu, tai yra tam kandidatų sąrašui, kuris yra pirmasis po sąrašo, paskutinio gavusio mandatą pagal šią eilę, ir savivaldybės tarybos nariu tampa naują mandatą gavusio sąrašo pirmasis savivaldybės tarybos nario mandato negavęs kandidatas.

REFERENDUMAS

Lietuvos Respublikoje gali būti rengiami privalomieji ir konsultaciniai (patariamieji) referendumai.

Privalomieji referendumai rengiami šiais klausimais:

1) dėl Konstitucijos 1 straipsnio nuostatos, kad „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika“, pakeitimo;

2) dėl Konstitucijos I skirsnio „Lietuvos valstybė“ nuostatų pakeitimo;

3) dėl Konstitucijos XIV skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatų pakeitimo;

4) dėl 1992 m. birželio 8 d. Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietines Rytų sąjungas“ pakeitimo;

5) dėl Lietuvos Respublikos dalyvavimo tarptautinėse organizacijose, jeigu šis dalyvavimas yra susijęs su Lietuvos valstybės organų kompetencijos daliniu perdavimu tarptautinių orga-

nizacijų institucijoms ar jų jurisdikcijai.

Privalomieji referendumai gali būti rengiami ir dėl kitų įstatymų ar jų nuostatų, kuriuos siūlo referendumu spręsti 300 000 rinkimų teisę turinčių piliečių ar Seimas.

Konsultaciniai (patariamieji) referendumai gali būti rengiami kitais svarbiausiais Valstybės ir Tautos gyvenimo klausimais, dėl kurių pagal įstatymą nebūtina rengti privalomąjį referendumą.

INICIATORIUS

Referendumo paskelbimo iniciatyvos teisė priklauso piliečiams ir Seimui.

Piliečių referendumo paskelbimo iniciatyvos teisė įgyvendinama 300 000 turinčių rinkimų teisę piliečių reikalavimu.

Piliečių referendumo paskelbimo iniciatyvos teisę piliečiai įgyvendina tiesiogiai. Šiam tikslui iš ne mažiau kaip 15 piliečių, turinčių rinkimų teisę, sudaroma piliečių referendumo iniciatyvinė grupė. Grupės atstovas atvyksta

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

į VRK ir pateikia jai prašymą įregistruoti grupę ir referendumui siūlomo sprendimo tekstą bei preliminariai suderina klausimą dėl VRK posėdžio datos.

Iniciatyvinės grupės prašyme turi būti nurodyta: referendumo rūšis, preliminarus ar galutinis referendumui siūlomo sprendimo tekstas, taip pat grupės koordinatorius (koordinatoriai). Prašymą pasirašo visi į VRK posėdį, kuriame sprendžiamas grupės įregistravimo klausimas, atvykę grupės nariai. VRK posėdyje patvirtinama iniciatyvinės grupės reiškiamą iniciatyvą paskelbti referendumą.

VRK ne vėliau kaip per 15 dienų nuo nurodyto prašymo gavimo dienos savo posėdyje surašo grupės įregistravimo aktą.

Šio akto nuorašas ne vėliau kaip kitą dieną po grupės įregistravimo išduodamas grupei ar jos atstovui ir nusiunčiamas Seimo Pirmininkui.

Seimo Pirmininkas artimiausiam Seimo posėdyje praneša Seimui apie piliečių reiškiamą iniciatyvą skelbti referendumą.

Jeigu grupės prašyme nurodyta, kad referendumui siūlomo sprendimo tekstas yra preliminarus, tuo pat metu grupės atstovų prašymu Vyriausybės

kanceliarijoje per kiek įmanoma trumpesnį laiką, bet ne vėliau kaip iki VRK posėdžio, kuriame sprendžiamas grupės įregistravimo klausimas, dienos, turi būti suteikta reikalinga pagalba parengti galutinį referendumui siūlomo sprendimo tekstą.

Referendumui siūlomo sprendimo tekstas yra laikomas galutiniu, kai jį pasirašo visi grupės nariai.

VRK ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo grupės įregistravimo turi išduoti jai piliečių parašų rinkimo lapus, taip pat VRK informacinėje sistemoje sukurti prieigą prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo ir sudaryti galimybę jame pasirašyti.

Jeigu referendumui siūlomi sprendimai tarpusavyje pagal turinį ir pobūdį yra nesusiję, dėl kiekvieno iš jų piliečių parašai turi būti renkami atskirai. Šiuo atveju VRK išduoda atskirus piliečių parašų rinkimo lapus dėl kiekvieno referendumui siūlomo sprendimo.

Jeigu po grupės įregistravimo VRK dienos iki piliečių parašų rinkimo lapų išdavimo dienos šios grupės narys atšaukia savo parašą dėl prašymo įregistruoti grupę ir šios grupės narių lieka mažiau kaip 15, laikoma, kad

piliečių referendumo paskelbimo iniciatyva nutrūko.

Seimui įgyvendinant referendumo paskelbimo iniciatyvos teisę, siūlymą paskelbti referendumą turi pateikti Seimui ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė. Sprendimą dėl šio siūlymo priima Seimas Seimo statuto nustatyta tvarka.

RINKĖJAS

Referendume turi teisę dalyvauti Lietuvos Respublikos piliečiai, sulaukę 18 metų.

Referendume nedalyvauja piliečiai, kuriuos teismas yra pripažinęs neveiksniais.

TERITORIJOS DALIJIMAS REFERENDUMUI

Atsižvelgiant į patogumą piliečiams atvykti į balsavimo patalpas ir piliečių skaičių, savivaldybių teritorijos dalijamos į rinkimų apylinkes, o šios, organizuojant ir vykdant referendumą, tampa referendumo apylinkėmis.

Referendumo apylinkės teritorijoje turi gyventi ne daugiau kaip 5 000 rinkimų teisę turinčių piliečių.

RINKĖJO KALENDORIUS

Savivaldybių referendumo komisijas referendumui organizuoti ir vykdyti savivaldybės teritorijoje referendumo laikotarpiui sudaro VRK ne vėliau kaip likus 60 dienų iki balsavimo referendume dienos.

Likus ne mažiau kaip 25 dienoms iki referendumo dienos, apylinkės referendumo komisija, Lietuvos Respublikos diplomatinė atstovybė ir konsulinė įstaiga sudaro sąlygas piliečiams susipažinti su rinkėjų sąrašais. Referendumo apylinkės rinkėjų sąrašo priedo duomenys teikiami piliečiams tik apie juos pačius.

RINKIMŲ REZULTATŲ NUSTATYMAS

Privalomasis referendumas laikomas įvykusi, jeigu jame dalyvavo daugiau kaip pusė piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą.

Sprendimas dėl Konstitucijos 1 straipsnio nuostatos „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika“, taip pat dėl 1992 m. birželio 8 d. Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietinės Rytų sąjungas“ pakeitimo yra laikomas priim-

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

tu, jeigu tam pritarė ne mažiau kaip 3/4 piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą.

Sprendimas dėl Konstitucijos I skirsnio „Lietuvos valstybė“ ir XIV skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatų pakeitimo yra laikomas priimtu, jeigu tam pritarė daugiau kaip pusė piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą.

Sprendimas dėl kitų klausimų, įstatymų ar jų nuostatų, dėl kurių buvo sprendžiama privalomajame referendume, yra laikomas priimtu, jeigu tam pritarė daugiau kaip pusė piliečių, dalyvavusių referendume, bet ne mažiau kaip 1/3 piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą.

Sprendimas dėl Lietuvos Respublikos dalyvavimo tarptautinėse organizacijose, jeigu šis dalyvavimas yra susijęs su Lie-

tuvos valstybės organų kompetencijos daliniu perdavimu tarptautinių organizacijų institucijoms ar jų jurisdikcijai, yra laikomas priimtu, jeigu jam pritarė daugiau kaip pusė referendumuose dalyvavusių piliečių.

Konsultacinis (patariamasis) referendumas laikomas įvykusių, jeigu jame dalyvavo daugiau kaip pusė piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą. Tuo atveju, kai konsultaciniame (patariamajame) referendume dalyvavo daugiau kaip pusė piliečių ir šiam referendumui pateikto sprendimo priėmimui pritarė ne mažiau kaip pusė jame dalyvavusių piliečių, sprendimas yra laikomas priimtu.

Klausimas dėl šio referendumu priimto sprendimo įgyvendinimo ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo jo paskelbimo turi būti svarstomas Seime Lietuvos Respublikos Seimo statuto nustatyta tvarka.

BALSAVIMO BŪDAI RINKIMUOSE IR REFERENDUMUOSE

BALSAVIMAS IŠ ANKSTO SAVIVALDYBĖJE

Balsuoti iš anksto savivaldybėje gali rinkėjai, kurie rinkimų dieną negali atvykti balsuoti į rinkimų apylinkę.

Balsavimas iš anksto Seimo ir savivaldybių tarybų rinkimuose vyksta paskutinį trečiadienį ir ketvirtadienį iki rinkimų dienos, nuo 8 iki 20 valandos, o Respublikos Prezidento rinkimuose, taip pat rinkimuose į Europos Parlamentą ir referendumuose vyksta paskutinį pirmadienį, antradienį, trečiadienį, ketvirtadienį ir penktadienį iki rinkimų dienos, nuo 8 iki 20 valandos, iš anksto parengtose ir balsavimui tinkamose patalpose, esančiose pastate, kuriame yra savivaldybės, kurios teritorijoje yra rinkimų apygarda, mero (administracijos direkto-riaus) darbo vieta.

Jeigu į rinkimų apygardą įeina kelių savivaldybių teritorijos, balsavimas iš anksto organizuojamas visose šiose savivaldybėse.

Seimo ir savivaldybių tarybų rinkimų metu paskelbus specialią situaciją, VRK sprendimu balsavimas iš anksto taip pat gali vykti paskutinį pirmadienį, antradienį, trečiadienį ir ketvirtadienį iki rinkimų dienos nuo 7 iki 20 valandos iš anksto parengtose ir balsavimui tinkamose patalpose ir kitoje papildomai įrengtoje ir balsavimui tinkamoje apygardos rinkimų komisijos nurodytoje patalpoje, turinčioje balsavimo kabiną (kabinas) ir papildomą balsadėžę.

BALSAVIMAS NAMUOSE

Balsuoti namuose gali:

- neįgalieji;
- neįgaliuosius namuose slaugantys ar juos prižiūrintys (teikiantys pagalbą) asmenys, kurie yra pateikę VRK nusta-

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

tytos formos rinkėjo prašymą balsuoti namuose ir yra įrašyti į namuose balsuojančių rinkėjų sąrašus (tik Seimo ir savivaldybių tarybų rinkimų metu);

- dėl ligos laikinai nedarbingi rinkėjai;

- sulaukę 70 metų ir vyresni rinkėjai, jeigu jie dėl sveikatos būklės patys negali atvykti rinkimų dieną į rinkimų apylinkę, yra pateikę VRK nustatytos formos rinkėjo prašymą balsuoti namuose ir yra įrašyti į namuose balsuojančių rinkėjų sąrašus;

- dėl paskelbtos specialios situacijos saviizoliacijoje esantys rinkėjai, pateikę VRK nustatytos formos rinkėjo prašymą balsuoti namuose (tik Seimo ir savivaldybių tarybų rinkimų metu).

Seimo rinkimų metu saviizoliacijoje esantiems rinkėjams VRK nustatyta tvarka gali būti paštu siunčiamas elektroninio balsavimo kodas, leidžiantis rinkėjui balsuoti VRK interneto svetainėje.

Rinkėjų prašymai balsuoti namuose pateikiami apylinkių rinkimų komisijoms. Prašymą galima pateikti:

- popierine forma. Prašymą balsuoti namuose galima gauti iš rinkimų komisijos nario, kuris įteikia pranešimą apie rinkimus,

arba rasti puslapyje www.vrk.lt.

Užpildytą prašymą balsuoti namuose reikia paduoti pranešimą apie rinkimus atnešusiam rinkimų komisijos nariui.

- elektroniniu būdu elektroninių paslaugų portale www.rinkejopuslapis.lt.

Rinkėjų, gyvenančių konkrečios rinkimų apylinkės teritorijoje, prašymai balsuoti namuose pradedami priimti įteikiant jiems pranešimus apie rinkimus ir baigiami priimti paskutinį trečiadienį iki rinkimų dienos.

Rinkėjų, kurie laikinai apsistojo konkrečios rinkimų apylinkės teritorijoje ir neįrašyti į šios rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašą, prašymai balsuoti namuose baigiami priimti paskutinį antradienį iki rinkimų dienos.

BALSAVIMAS UŽSIENYJE

Balsavimas užsienyje yra organizuojamas Lietuvos Respublikos Seimo, Respublikos Prezidento rinkimuose, rinkimuose į Europos Parlamentą ir referendumuose.

Savivaldybių tarybų rinkimuose balsavimas užsienyje nėra organizuojamas, kadangi šiuo-

se rinkimuose balsavimo teisę turi tik vietos (atitinkamos savivaldybės) gyventojai.

UŽSIENYJE GALIMA BALSUOTI:

- paštu, iš anksto užsiregistravus VRK informacinėje sistemoje, adresu www.rinkejopuslapis.lt;
- atvykus į Lietuvos Respublikos diplomatinę atstovybę ar konsulinę įstaigą.

Balsavimui ambasadų ir konsulinių įstaigų patalpose galima registruotis iki pat rinkimų dienos. Jei rinkėjas neužsiregistravo iš anksto, atvykęs į balsavimo vietą ir turėdamas tapatybę patvirtinantį dokumentą, jis bus užregistruotas balsavimo vietoje. Asmenims, užsiregistravusiems balsuoti paštu, balsavimo dokumentai išsiunčiami jų nurodytu adresu.

Užsienio valstybėje susiklosčius situacijai, dėl kurios balsavimas būtų negalimas toje užsienio valstybėje esančioje Lietuvos Respublikos diplomatinėje atstovybėje, konsulinėje įstaigoje ar papildomose balsavimo vietose užsienyje prie Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės ar konsulinės įstaigos, užsienio reikalų ministro motyvuotu teikimu balsavimas toje užsienio valstybėje VRK sprendimu organizuojamas tik

paštu, siunčiant rinkėjui rinkimų biuletenį (biuletenius) arba siunčiant paštu rinkėjams elektroninio balsavimo kodą, leidžiantį rinkėjui balsuoti VRK interneto svetainėje.

Elektroninio balsavimo tvarką, garantuojančią slaptą balsavimą ir neleidžiančią dvigubo balsavimo, nustato VRK.

BALSAVIMAS SPECIALIUOSE BALSAVIMO PUNKTUOSE

Balsuoti specialiuose balsavimo punktuose gali rinkėjai, kurie:

- yra sveikatos priežiūros (išskyrus ambulatorines), socialinės rūpybos ar globos įstaigoje dėl savo sveikatos būklės ar amžiaus;
- atlieka privalomąją karo tarnybą ir dėl šios priežasties negali atvykti balsuoti į rinkimų apylinkę;
- atlieka tikrąją karo tarnybą, valstybės tarnybą ar dirba pagal darbo sutartį tarptautinėse karinėse operacijose užsienyje;
- atlieka arešto ar laisvės atėmimo bausmę arba yra areštinėje, tardymo izoliatoriuose. Balsuoti specialiuose balsavimo punktuose galima paskutinį trečiadienį, ketvirtadienį ar penktadienį iki rinkimų dienos.

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

Užsienyje esančiuose kariniuose vienetuose balsuojama VRK nustatyta tvarka (nustatant balsavimo datą ir biuletenių perdavimą elektroniniu būdu) krašto apsaugos ministro teikimu.

BALSAVIMAS RINKIMŲ DIENĄ

Balsavimas rinkimų dieną, sekmadienį, vyksta nuo 7 iki 20 valandos rinkimų komisijos nurodytoje balsavimo patalpoje.

Respublikos Prezidento rinkimuose, rinkimuose į Europos Parlamentą, referendumuose rinkėjas gali balsuoti bet kurioje rinkimų apylinkėje, esančioje Lietuvoje ar užsienyje, jeigu tiek rinkimų apylinkė, į kurios rinkėjų sąrašus yra įtrauktas rinkėjas, tiek rinkėjo faktinio buvimo rinkimų apylinkės yra elektroninių ryšių priemonėmis prisijungusios prie elektroninio rinkėjų sąrašo ir VRK informacinės sistemos.

Seimo rinkimuose rinkimų dieną rinkėjas, kuris nėra balsavęs, gali VRK nustatyta tvarka balsuoti tos pačios rinkimų apygardos kitoje rinkimų apylinkėje, jeigu abi šios rinkimų apylinkės yra elektroninių ryšių priemonėmis prisijungusios prie elektroninio rinkėjų sąrašo ir VRK informacinės sistemos. Tokiu atveju apylinkių rinkimų komisijos gali patvirtinti, kad

rinkėjas nėra balsavęs nė vienoje iš rinkimų apylinkių, o rinkimų apylinkės, į kurios rinkėjų sąrašą yra įrašytas šis rinkėjas, rinkimų komisija patvirtina, kad šios rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašė yra padarytas įrašas apie šio rinkėjo atvykimą balsuoti į kitą rinkimų apylinkę. Jei rinkėjo balsas yra gautas balsavimo paštu būdu, jis nebus skaičiuojamas. Bus užskaitytas tik balsavimas gyvai.

Savivaldybių tarybų rinkimuose, analogiškai kaip Seimo rinkimų metu, rinkimų dieną rinkėjas, kuris nėra balsavęs, gali VRK nustatyta tvarka balsuoti tos pačios savivaldybės (apygardos) kitoje rinkimų apylinkėje, jeigu abi šios rinkimų apylinkės yra elektroninių ryšių priemonėmis prisijungusios prie elektroninio rinkėjų sąrašo ir VRK informacinės sistemos.

Seimo rinkimų metu visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje arba jos dalyje paskelbus valstybės ar savivaldybės lygio ekstremaliąją situaciją arba ekstremalųjį įvykį, kai laikinai apribojama asmenų judėjimo laisvė arba nustatomos kitos specialios situacijos valdymo sąlygos, balsavimo patalpose balsuojantys rinkėjai turi būti aprūpinami būtinosiomis apsaugos priemonėmis.

**DOKUMENTAI, REIKALINGI
NORINT BALSUOTI**

Norint balsuoti, reikia turėti tik asmens dokumentą su nuotrauka ir asmens kodu.

Įstatymai taip pat numato atvejį, kada galima leisti balsuoti asmeniui, neturinčiam asmens dokumento. Tokiu atveju asmens, neturinčio dokumentų, tapatybę rinkimų komisijos pirmininkui raštu gali paliudyti du į tos rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašą įrašyti Lietuvos Respublikos piliečiai.

PILIEČIŲ ĮSTATYMŲ LEIDYBOS INICIATYVA

Piliečių įstatymų leidybos iniciatyva – specialiu įstatymu reglamentuota piliečių teisė teikti Seimui svarstyti Lietuvos Respublikos Konstitucijos pakeitimus ar papildymus, įstatymų pakeitimus ar papildymus bei naujų įstatymų projektus.

Iniciatyvos autoriai – piliečiai, kurie siūlo pakeisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją ar priimti įstatymą ir dėl tokio pasiūlymo pasirašo piliečių parašų rinkimo lape.

Seimui svarstyti įstatymo projektą gali teikti **50 000** Lietuvos Respublikos piliečių, turinčių rinkimų teisę. Ne mažiau kaip **300 000** rinkėjų turi teisę teikti Seimui projektą keisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją.

Dėl parengiamųjų veiksmų, susijusių su piliečių įstatymo projekto teikimu Seimui ar sumanymu keisti Lietuvos Respublikos Konstituciją, sudaroma iniciatyvinė grupė iš ne mažiau kaip 10 rinkimų teisę turinčių asmenų. Tokią iniciatyvinę gru-

pę registruoja VRK. Iniciatyvinė grupė pateikia VRK prašymą, kuriame nurodoma, kokį įstatymą siūloma priimti, pakeisti ar papildyti arba sumanymo keisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją nuostatas.

VRK ne vėliau kaip per 5 darbo dienas po iniciatyvinės grupės prašymo ir iniciatyvos projekto pateikimo išduoda reikiamą piliečių parašų rinkimų lapų skaičių iniciatorių atstovams, taip pat sukuria VRK informacinėje sistemoje prieigą prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo ir sudaro galimybę jame pasirašyti.

Piliečių parašų rinkimo lapus, įskaitant tuos, kuriuose nėra piliečių parašų, per nustatytą terminą iniciatyvinė grupė arba jos įgalioti atstovai privalo pateikti VRK. Jeigu per nustatytą terminą nesurenkamas reikiamas piliečių parašų skaičius, toks iniciatyvos projektas Seime nesvarstomas.

Kad įstatymo projektas būtų svarstomas Seime, jam savo parašais turi pritarti **50 000** Lietuvos Respublikos piliečių, turinčių rinkimų teisę. Reikia

ne mažiau kaip 300 000 rinkėjų parašų, kad Seimui būtų pateiktas svarstyti sumanymas keisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją.

VRK po parašų rinkimų lapų patikrinimo savo išvadą kartu su piliečių parašų rinkimo lapais, atspausdintais elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lape įrašytais duomenimis pateikia Seimui. Seime gavus VRK išvadą, kad surinkti parašai atitinka įstatymų reikalavimus, išvados gavimo dieną įregistruojamas iniciatyvos projektas ir apie tai pranešama iniciatyvinei grupei.

Piliečių inicijuotą įstatymo, jo pakeitimo ar papildymo arba Lietuvos Respublikos Konstitucijos pakeitimo ar papildymo projektą artimiausiame Seimo posėdyje po jo įregistravimo Seime pateikia iniciatyvinės grupės atstovas ar kitas iniciatorių įgaliotas asmuo.

Jeigu svarstymo metu Seimas nusprendžia, kad toks projektas turi būti grąžintas tobulinti, jis grąžinamas ne inicia-

toriams, o Seimo komitetui, kuris yra pagrindinis svarstant šį įstatymo projektą.

Pateikus ir apsvarsčius Seime piliečių sumanymą keisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, Seimas paprasta posėdyje dalyvaujančių Seimo narių balsų dauguma sprendžia, ar pritarti tokiam piliečių sumanymui.

Jeigu per nustatytą terminą vis dėlto nebuvo surinktas reikiamas parašų, atitinkančių įstatymo reikalavimus, skaičius, pakartotinai parašai tam pačiam iniciatyvos projektui renkami iš naujo ir juos galima pradėti rinkti ne anksčiau kaip po šešių mėnesių nuo VRK išvados paskelbimo.

Be to, jeigu iniciatoriai nerealizuoja įstatymų leidybos iniciatyvos, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė ar bet kuris Seimo narys gali pateikti tą patį projektą Seimui. Tuo atveju projektas pateikiamas Seimo posėdyje ir svarstomas Seimo statuto nustatyta bendra tvarka.

EUROPOS SAJUNGOS PILIEČIŲ INICIATYVA

Europos Sąjungos piliečių iniciatyva sudaro galimybę Europos Sąjungos (ES) piliečiams tiesiogiai dalyvauti Europos Sąjungos teisėkūros procese. Piliečių iniciatyva leidžia paraginti Europos Komisiją siūlyti teisės aktą Europos Sąjungos kompetencijai priklausančiais klausimais, pvz., aplinkosaugos, visuomenės sveikatos sričių ir kt.

Rengti iniciatyvas ar pasirašyti už jas gali visi ES valstybių narių piliečiai, sulaukę amžiaus, nuo kurio galima balsuoti Europos Parlamento rinkimuose.

Pavyzdžiui, Lietuvoje rinkimų į Europos Parlamentą teisę turi Lietuvos Respublikos piliečiai, taip pat nuolat gyvenantys Lietuvoje kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų.

Rinkimuose (balsavime) nedalyvauja asmenys, teismo pripažinti neveiksniais. Lietuvoje iniciatyvai parengti reikalingas piliečių komitetas, kurį turi sudaryti bent septyni ES piliečiai

iš mažiausiai septynių skirtingų ES valstybių.

Piliečių iniciatyvų negali imtis organizacijos, tačiau jos iniciatyvas gali reklamuoti ar remti su sąlyga, kad tai darys visiškai skaidriai.

Norint, kad iniciatyva pasiektų Europos Komisiją, ją turi paremti bent **1 milijonas** ES piliečių, o mažiausiai septyniose Europos valstybėse narėse turi būti surinktas mažiausias reikalaujamas parašų skaičius.

Pavyzdžiui, minimalus reikalingų parašų skaičius (iniciatyvoms, sukurtoms nuo 2020 m. vasario 1 d.) Lietuvoje – 7 755, Ispanijoje – 41 595, Danijoje – 9 870 ir t. t.

Visas sąrašas skelbimas oficialioje Europos Sąjungos piliečių iniciatyvos interneto svetainėje.

Parašus galima rinkti internetu arba popierine forma, **tam skiriama 12 mėnesių**. Europos Komisija turi teisę pratęsti šį laikotarpį iniciatyvomis, kurių pritarimo pareiškimų rinkimo laikotarpis yra pandemijos metu. Surinkti parašai vėliau

sugrupuojami pagal valstybes ir tikrinami kiekvienos valstybės atsakingų institucijų.

Jei patvirtintų parašų skaičius atitinka minimalius reikalavimus, iniciatyva pateikiama Europos Komisijai ir Europos Parlamentui. Iniciatyvos tikslai detalizuojami susitikimų ir diskusijų metu.

Europos Komisija pateikia atsakymą per 6 mėnesius nuo iniciatyvos pateikimo išdėstydama, kokius veiksmus ji siūlo iniciatyvai (jei siūlo) ir priežastis, dėl kurių ji imasi (arba nesiima) veiksmų.

Jei Europos Komisija mano, kad teisės aktas yra tinkamiausias būdas spręsti Europos Sąjungos piliečių įvardytą problemą, rengiamas oficialus pasiūlymas. Europos Komisija

inicijuoja reikalingus parengiamuosius veiksmus: viešąsias konsultacijas, poveikio vertinimą ir t. t.

Europos Komisijai parengus galutinę dokumento redakciją, pasiūlymas teikiamas Europos Parlamentui ir ES Tarybai, o kai kuriais atvejais – tik Tarybai.

Kad pasiūlymas taptų oficialiu teisės aktu, reikalingas šių institucijų sprendimas.

Europos Komisija, pritardama ES piliečių iniciatyvai, gali siūlyti ir kitus, su teisėkūra nesusijusius sprendimus, jeigu nuspręs, kad kitos priemonės tiksliau atliepia piliečių iniciatyvą.

Daugiau informacijos apie Europos Sąjungos piliečių iniciatyvą skelbiama oficialioje Europos Sąjungos interneto svetainėje.

POLITINĖ REKLAMA

Politinė reklama – valstybės politiko, politinės partijos, politinės partijos nario, politinės kampanijos dalyvio, jų vardu ir (ar) interesais bet kokia forma ir priemonėmis už užmokestį ar neatlygintinai politinės kampanijos laikotarpiu ar tarp politinių kampanijų skleidžiama informacija, kuria siekiama paveikti rinkėjų motyvaciją, balsuojant rinkimuose ar referendume, arba kurios skleidimu propaguojamas valstybės politikas, politinė partija, politinės partijos narys ar politinės kampanijos dalyvis, taip pat jų idėjos, tikslai ar programa.

Visa politinė reklama **privalo būti pažymėta**, nurodant lėšų šaltinį, ir aiškiai atskirta nuo kitos skleidžiamos informacijos.

Rinkimų agitacija, neatsižvelgiant į jos būdus, formas ir priemones, draudžiama likus 30 valandų iki rinkimų pradžios ir rinkimų dieną iki balsavimo pabaigos, išskyrus išorinę politinę reklamą, iškabintą iki prasidedant šiam rinkimų agitacijos draudimui.

Balsavimo iš anksto metu ir rinkimų agitacijos draudimo laikotarpiu jokių vaizdinių ir garsinių rinkimų agitacijos priemonių, išskyrus tas, kurias išleidžia VRK, negali būti balsavimo patalpoje ir 50 metrų atstumu aplink pastatą, kuriame yra balsavimo patalpa. Šios nuostatos galioja ir vykstant pakartotiniam balsavimui.

Agitacijos draudimo metu negalima įrengti naujos išorinės politinės reklamos ir turi būti pašalinta anksčiau įrengta, jei ji buvo įrengta 50 metrų ir mažesniu atstumu nuo pastato, kuriame yra balsavimo patalpa.

KORUPCIJOS PREVENCIJA

Korupcija yra vienas iš pavojingiausių socialinių reiškinių, keliantis grėsmę žmogaus teisėms, demokratijai ir teisinei valstybei, iškreipiantis socialinį teisingumą, konkurenciją, verslo sąlygas, mažinantis ekonomikos augimą, keliantis pavojų valstybės valdymui, valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų stabilumui ir visuomenės moralei.

Todėl daug pasaulio valstybių, taip pat ir Lietuva aktyviai kovoja su korupcija. Pranešti apie korupcijos apraiškas, susijusias su rinkimais, galima ir anonimiškai:

- VRK interneto svetainėje;
- elektroninio pašto adresu rinkim@vrk.lt;
- Specialiųjų tyrimų tarnybai telefonu (8 5) 266 3333.

Rinkimų kampanijos metu, taip pat rinkimų dieną draudžiama

tiesiogiai ar netiesiogiai pirkti rinkėjų balsus, dovanomis ar kitokiu atlyginimu skatinti rinkėjus ar rinkimų teisę turinčius asmenis dalyvauti arba nedalyvauti rinkimuose ir (arba) balsuoti už arba prieš vieną ar kitą asmenį, kurį numatoma kelti kandidatu, kandidatą arba kandidatų sąrašą, taip pat žadėti už balsavimą atsilyginti rinkėjams po rinkimų turint tikslą paveikti rinkėjų valią dėl konkrečių politinių partijų, rinkimų komitetų, kandidatų sąrašų, kandidatų arba asmenų, kurie numatomi kelti kandidatais, ir taip trukdyti piliečiams įgyvendinti rinkimų teisę. Rinkėjų papirkimu nelaiškomas spausdintos medžiagos (politinės partijos, visuomeninio rinkimų komiteto, kandidatų sąrašo, kandidato arba asmens, kurį numatoma kelti kandidatu, programos, biografijos ar kitokių informacinio turinio lankstinukų, kalendorių, atvirukų, lipdukų), pažymėtų politinės partijos, rinkimų komiteto, kandidatų sąrašo, kandidato ar asmens, kurį numatoma kelti kandidatu, simbolika, neatlygintinas platinimas.

ATSAKOMYBĖ

Pagal Administracinių nusižengimų kodeksą:

- o rinkėjo balsavimas už atlygį ar siūlymą balsuoti už atlygį rinkimuose ar referendume **užtraukia baudą nuo 300 iki 560 eurų;**

- o rinkėjų sąrašų, teisę dalyvauti referendume turinčių piliečių sąrašų, rinkėjų parašų rinkimo lapų, balsų skaičiavimo protokolų, rinkimų ar referendumo biuletenių praradimas, asmenims, atsakingiems už šių dokumentų saugojimą ir tvarkymą, **užtraukia baudą nuo 140 iki 600 eurų;**

- o rinkėjų sąrašų, teisę dalyvauti referendume turinčių piliečių sąrašų, rinkėjų parašų rinkimo lapų, balsų skaičiavimo protokolų, rinkimų ar referendumo biuletenių praradimas, jeigu dėl to rinkimai ar referendumas buvo pripažinti negaliojančiais, **užtraukia baudą nuo 1 100 iki 3 000 eurų.**

Pagal Baudžiamąjį kodeksą asmenų rinkimų teisėms ir Lietuvos Respublikos Prezidento, Seimo, Europos Parlamento bei savivaldybių tarybų rinkimų ar

referendumų tvarkai, politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo tvarkai nusikalsta:

- o tas, kuris prieš asmenį, turintį teisę rinkti arba dalyvauti referendume, panaudojo psichinę prievartą, apgaulę arba jį papirko, siekdamas paveikti jo valią realizuojant savo teisę rinkti ar nuo jos susilaikyti arba dalyvauti referendume, arba šiuos veiksmus atliko prieš asmenį, turintį teisę būti išrinktam, **baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki 4 metų;**

- o tas, kas šiuos veiksmus organizavo, juos atliko sistemingai arba jeigu dėl to rinkimai ar referendumas buvo pripažinti negaliojančiais, **baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki 6 metų.**

Pagal Baudžiamąjį kodeksą, suklaidodamas rinkimų ar referendumo dokumentus arba panaudodamas suklaidotus rinkimų ar referendumo dokumentus, nusikalsta:

- o tas, kuris, siekdamas paveikti

rinkimų ar referendumo rezultatus, suklastojo rinkėjų sąrašą, turinčių teisę dalyvauti referendume piliečių sąrašą, balsų skaičiavimo protokolą, rinkimų ar referendumo biuletenį, pagamino didelį kiekį netikrų rinkimų ar referendumo biuletenių arba panaudojo suklastotą ar netikrą rinkimų ar referendumo dokumentą, arba organizavo šių dokumentų klastojimą, gaminimą arba naudojimą. Tokia veika **baudžiama viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki 4 metų;**

- tas, kuris padarė aukščiau išdėstytą veiką, jeigu dėl to rinkimai ar referendumas buvo pripažinti negaliojančiais, **baudžiamas laisvės atėmimu iki 5 metų.**

Pagal Baudžiamąjį kodeksą, neteisingai skaičiuojant rinkimų balsus, nusikalsta:

- tas, kuris, siekdamas paveikti rinkimų ar referendumo rezultatus, neteisingai suskaičiuoja ir užfiksavo rinkėjų ar referendume dalyvavusių piliečių balsus arba organizavo neteisingą balsų skaičiavimą arba fiksavimą, **baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki 4 metų;**

- tas, kuris padarė aukščiau išdėstytą veiką, jeigu dėl to rinkimai ar referendumas buvo pripažinti negaliojančiais, **baudžiamas areštu arba bauda, arba laisvės atėmimu iki 5 metų.**

Pagal Baudžiamąjį kodeksą nusikalsta:

- tas, kuris sunaikino, sugadino, pagrobė arba paslėpė rinkėjų ar turinčių teisę dalyvauti referendume piliečių sąrašą, rinkimų ar referendumo biuletenį ar balsų skaičiavimo protokolą, jeigu dėl to rinkimai ar referendumas buvo pripažinti negaliojančiais arba tai turėjo reikšmingos įtakos rinkimų ar referendumo rezultatams, arba organizavo šių dokumentų naikinimą, gadinimą, grobimą arba slėpimą, **baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki 5 metų;**

- tas, kuris neteisėtai teikė lėšas ar kitokią paramą, kurių vertė viršija 500 MGL dydžio sumą, politinei partijai ar politinei kampanijai tiesiogiai ar netiesiogiai finansuoti arba šias lėšas ar paramą neteisėtai priėmė ar panaudojo politinės partijos ar politinės kampanijos veikloje, **baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki 4 metų.**

Už šią veiką atsako ir juridiniai asmenys.

PROJEKTAS „SKAIDRŪS RINKIMAI“

Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija įgyvendina projektą „Skaidrūs rinkimai“ (projekto kodas Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0017) pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ 10.1.2-ESFA-V-916 priemonę „Nacionalinių kovos su korupcija priemonių įgyvendinimas“.

Projekto vykdymo metu metu modernizuojama Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinė sistema (VRKIS), elektroninių paslaugų portalas „Rinkėjo puslapis“, interneto svetainė www.vrk.lt.

PROJEKTO METU KURIAMI ŠIE FUNKCIONALUMAI:

SPECIALIZUOTOS INFORMACIJOS POSISTEMĖ

Mokymo platforma visiems, norintiems sužinoti daugiau apie rinkimus:

- Prisijunk prie www.rinkejopuslapis.lt.

- Rinkis tavo poreikius atitinkančią mokymo programą.
- Atlik interaktyvias užduotis.
- Gauk įvertinimą ir būk pasiruošęs tapti rinkimų stebėtoju ar dirbti rinkimų komisijoje.

ATVIRI DUOMENYS APIE RINKIMUS IR KANDIDATŲ FINANSUS

Modernizuoti duomenų rinkiniai:

- Ateik į www.rinkejopuslapis.lt.
- Ieškok duomenų apie politinių partijų ir politinių kampanijų finansus ir rinkimų rezultatus.
- Atsisiųsk šiuos duomenis atvira forma.
- Palygink juos su ankstesnių metų duomenimis.

PAŽEIDIMŲ IR SKUNDŲ REGISTRAS

Patogiausias būdas pranešti apie pastebėtą pažeidimą:

RINKĖJUI APIE RINKIMUS

- Prisijunk prie www.rinkejopuslapis.lt.
- Suvesk informaciją apie padarytą pažeidimą arba pateik skundą.
- Būk informuotas apie skundo nagrinėjimo procesą.
- Stebėk pažeidimus žemėlapyje.
- Gauk informaciją apie savo apylinkės ir apygardos rinkimų komisijos posėdį.
- Stebėk balsavimo namuose grafikus.
- Stebėk rinkėjų pavėžėjimo į rinkimus grafikus ir atvyk balsuoti laiku.

SKAIDRIOS RINKIMŲ ORGANIZAVIMO PROCEDŪROS

Užtikrinamas rinkimų organizavimo viešumas apylinkių ir apygardų rinkimų komisijose:

- Ateik į www.rinkejopuslapis.lt.

Projekto metu taip pat sukurta programinė įranga, leidžianti patogiai braižyti apylinkių ribas žemėlapyje, taip užtikrinant rinkimų apylinkių kompaktiškumą ir tolygų rinkėjų pasiskirstymą. Didelis dėmesys skiriamas interneto svetainės ir portalo www.rinkejopuslapis.lt saugumui, pritaikymui mobiliems įrenginiams ir neįgaliesiems.

„SKAIDRŪS RINKIMAI“
Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0017

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

„SKAIDRŪS RINKIMAI“
Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0017

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa